

II Suomen uskontohistorian keskeisiä vaiheita

Analysoi ja luo uutta -tehtävien vastaukset

1.

Millaisen kuvan Mikael Agricolan Psalttarin esipuhe (1551) antaa muinaissuomalaisesta uskosta? Analysoi, mitkä kuvauksen piirteet liittyvät eränkävijöiden ja mitkä kaskiviljelijöiden uskontoon.

Mikael Agricola: Daudin psalтарin esipuhe (1551)

Epejumalat monet tesse muinen palveltin cauan ja lesse. Neite cumarsit Hemelaiset seke Miehet ette Naiset. Tapio Metzest Pydhyxet soi ja Ahti wedhest Caloja toi. Äinemöinen wirdhet tacoï Rachkoi Cuun mustaxi jacoï. Lieckiö Rohot jwret ja puudh hallitzi ja sencaltaiset mwdh. Ilmarinen Rauhan ja ilman tei ja Matkamiehet edhes-wei. Turisas annoi Woiton Sodhast Cratti murhen piti Tavarast.

Waan Carjalaisten Nämet olit Epejumalat cuin he rucolit. Rongoteus Ruista annoi Pellonpecko Ohran casvon soi. Wirancannos Cauran caitzi mutoin oltin Caurast paitzi. Egres hernet Pawudh Naurit loi Caalit Linat ja Hamput edestoi. Köndös huchtat ja Pellot teki quin heiden Epeuskons näki. Ja quin Kevekylvö kylvettin silloin ukon Malja jootijn.

Sihen haetin ukon wacka nin joopui Pica ette Acka. Sijtte paljo Häpie sielle techtin quin seke cwltn ette nechtn. Quin Rauni Ukon Naini härsky jalosti Ukoi pohjasti pärsky. Se sis annoi Ilman ja WdhenTulon kākri se liseis Carjan casvon. Hiisi Metzeleist soi Woiton Wedhen Eme wei calat vercon. Nyrckes Oravat annoi Metzast Hittavanin toi Jenexet Pensast. Eikö se Cansa wimmattu ole joca neite wsco ja rucole. Sihen Piru ja Syndi weti heite Ette he cumarsit ja wscoit neite. Coolludhen hautijn Roooca wietin joissa walitin parghutin ja idketi. Mennin-geiset mös heiden Wffrins sai coska Lesket hoolit ja nait. Palveltin mös paljo muuta Kivet Cannot Tädheth ja Cwu-ta. Tontu Honen menon hallitzi quin Piru monda wil-litzi. Capeet mös heilde Cuun söit Calevanpojat Nijttut ja mwdh löit.

1.

Millaisen kuvan Mikael Agricolan Psalttarin esipuhe (1551) antaa muinaissuomalaisesta uskosta? Analysoi, mitkä kuvauksen piirteet liittyvät eränkävijöiden ja mitkä kaskiviljelijöiden uskontoon.

- Muinaissuomalainen usko oli monijumalaista, eri alueillakin oli omia jumalia.
- Jumalat liittyivät luontoon ja myös taivaankappaleita palvottiin.
- Muinaissuomalalaisten jumalten palvonta tulkittiin paholaisen työksi ja pakanuudeksi.
- Eränkävijöiden uskonnon piirteitä: metsästykseseen ja kalastukseen liittyvät jumalat (esim. Ahti, Tapio)
- Kaskiviljelijöiden uskonnon piirteitä: eri viljalajeille ja muille kasviksille oli omat jumalansa (esim. Pellonpekko, Rongas), jumalten palvonta noudatti vuodenaikoja ja siihen liittyi juhlia (esim. mainittiin kevätkylvö, Ukon Wakat ym.), tontut lajihaltijoina

2.

Tarkastele Lohjan Pyhän Laurin kirkossa olevaa maalausta *Syntisten pitopöytä* (1500-luvulta).

2.

a) Millä tavalla maalauksessa varoitetaan paholaisen viettelyksistä, ja mihin kuolemansyntiin siinä viitataan?

- Paholaishahmot näyttävät houkuttelevan ruokailevia ihmisiä ylensyöntiin tulemalla itse ihmisen kanssa samaan pöytään.
- Keskiajalla ihmisen uskottiin menevän helvettiin, jos hän kuoli kuolemansyynnin tilassa.

b) Millaisista asioista kirkkojen pitäisi muistutella nykyajan ihmisiä taiteella tai erilaisilla kampanjoilla?

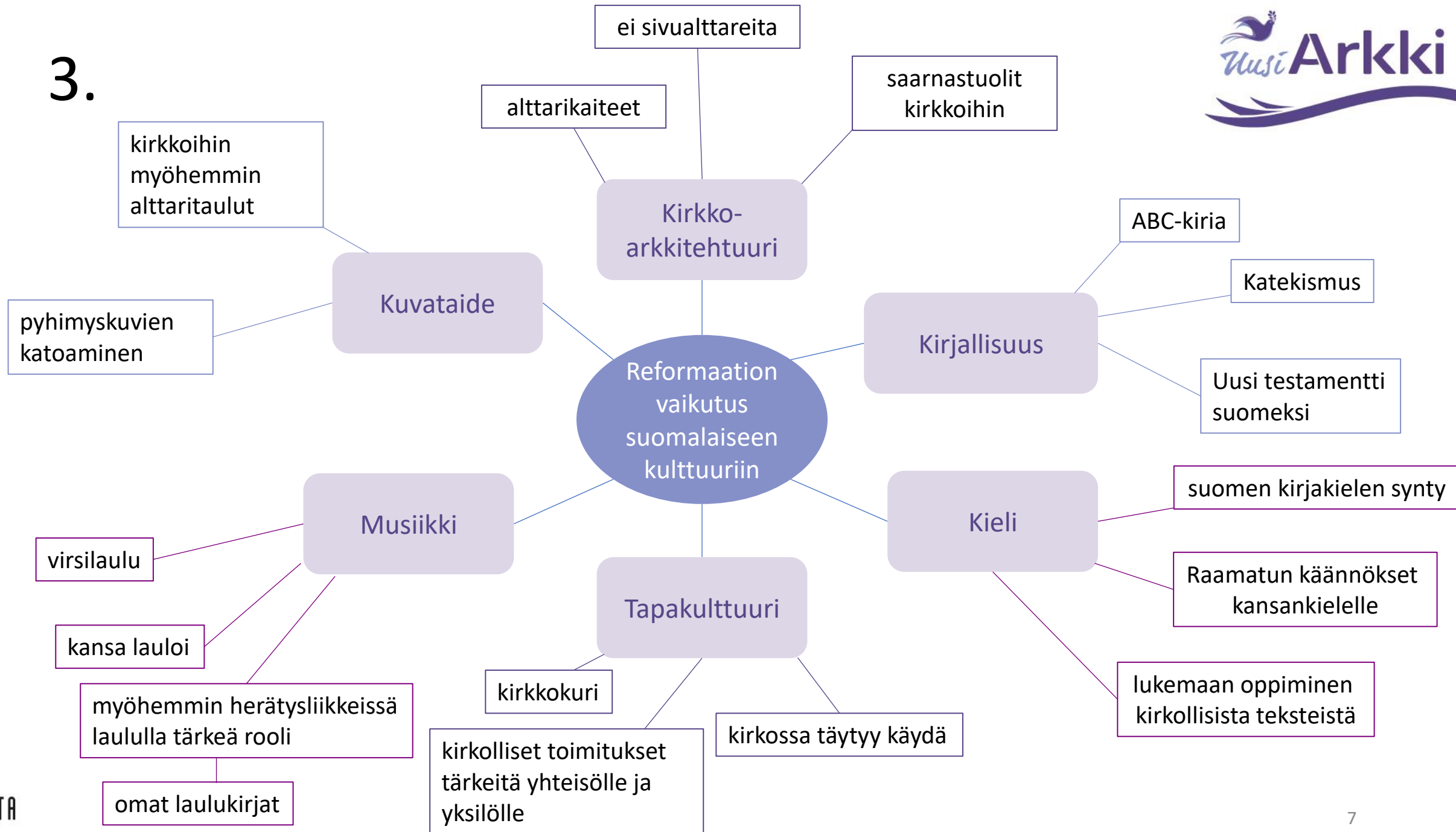
- Ympäristöongelmat, ilmastonmuutos, eläinten oikeudet ja ihmisen luontosuhde
- Ihmisoikeuksien kunnioittaminen esim. vähemmistöjen hyväksyminen
- Ahneudesta ja itsekkyydestä luopuminen
- Jne.

3.

Kokoa kattava ajatuskartta aiheesta ”Reformaation vaikutus suomalaiseen kulttuuriin”. Käytä apuna esimerkiksi seuraavia aiheita: kuvataide, kirkkoarkkitehtuuri, kirjallisuus, musiikki, tapakulttuuri.

- Ks. seuraava dia

3.

4.

Tutustu otteisiin 1600-luvun järjestyssäännöistä. Mitä ohjeet kertovat 1600-luvun tapakulttuurista ja kirkon asemasta yhteiskunnassa? Laadi viisi nykyaikaan sopivaa ohjetta kirkossa käymiseen.

Otteita 1600-lukulaisista hiippakuntasäännöistä

Jotka seisovat kirkon mäell, ia eij mene kircon, coska yhten soitetan, sakoitetan 4 öre hopia raha.

Joka laskettele kiwi nijdhen pälle, quin Herran Ehtolisell käiwät, eli iollakulla muoto estäwät, pistäwät iakka heidhän ethens, pitä cohta kijni otettaman, ios hee o oician ikän tullet, sakoitettan 1 rijtz d:r. Jos hee on poikaiset, nijn pitä Wanhemmitten pieksämän heitä.

Joka krouwi pitä ia myy olutta, wijna eli Tobacki ennen kirkon ajcka, eli kirkon aikan, häneldh pitä 6miesten ottaman poies oluwan andaman waiwaisill. Ja see ioka osta ia juo, sacco wetä 1Dh:r ia seiso kirkon owesz.

Jotka parwest sylkevät eli heittäwät iotakin nijdhen päl quin alhall owat, sakoitettan 1 d:rh.r.

4.

Tutustu otteisiin 1600-luvun järjestyssäännöistä. Mitä ohjeet kertovat 1600-luvun tapakulttuurista ja kirkon asemasta yhteiskunnassa? Laadi viisi nykyaikaan sopivaa ohjetta kirkossa käymiseen.

- 1600-luvulla ihmisten käyttäytyminen oli nähtävästi aika ”metsäläistä”, koska kirkonmäelle tultiin humalassa, riideltiin, ehtoolliselle menijöitä kampitettiin, syljettiin parvesta jne.
- Valtio ja kirkko toimivat 1600-luvulla yhteistyössä. Kansan kasvattaminen ja sivistäminen koettiin luontevasti kirkon tehtäväksi. Maallista ja hengellistä ei eroteltu, vaikka Luther oli korostanut regimenttioppiaan. Kirkon antamiin häpeärangaistuksiin alistuttiin. Yhteisöllisessä kulttuurissa kaikkien oletettiin käyttäytyvän oman yhteisön tapoja kunnioitten.

5. Vertaile, millainen suhde Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla oli 1800-luvulla silloin syntyneisiin kansanherätyksiin ja nykyisin niiden pohjalta kehittyneisiin perinteisiin herätysliikkeisiin.

- Kirkko oli ajanut 1700-luvun konventikkeliplakaatin eli yksityisten kokousten kiellon.
- Kansanherätykset olivat maallikkojohtoisia, joten saatettiin pelätä väärin oppien leviämistä. Papisto saattoi pelätä oman asemansa puolesta. Nykyisin pappeus mielletään palvelutehtäväksi eivätkä papit ole samanlaisia auktoriteetteja kuin 1800-luvulla.
- Hurmoksellisuus ei varsinaisesti 1800-luvulla kuulunut luterilaisuuteen, joten se koettiin erikoisena. Nykyisin karismaattista toimintaa on myös luterilaisen kirkon piirissä. Toisaalta hurmoksellisuus on jäänyt herätysliikkeissä taka-alalla ja on näkyvämpää esim. vapaiden suuntien piirissä.
- Herätysliikkeillä on suuri vaikutus suomalaisten keskuudessa, ja ne voivat tarjota pienryhmän suurten seurakuntien sisällä, joten ne on syytä ottaa vakavasti eikä niitä nähdä enää uhkana vaan rikkautena. Herätysliikkeet eivät ole eronneet Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta ja niillä on omia toimintamuotoja, mutta myös yhteistyötä paikallisseurakuntien kanssa.
- kirkkokriittisiä liikkeitä: Länsi-Suomen rukoilevaisuus (torjunut kirkkokäsikirjan uudistukset), vanhoillislestadiolaisuus (pitää vain omaa ryhmää oikeana seurakuntana) ja evankelisuus (torjuu naispappeuden)
- kirkkomyönteinen: herännäisyys, ELY

6.

Selitä lyhyesti, miten seuraavat henkilöt ovat vaikuttaneet Suomen kirkkohistoriaan.

Pyhä Henrik oli kuningas Erikin kanssa tuomassa kristinuskoa Suomeen I ristiretkellä 1000-luvulla.

Kustaa Vaasa aloitti reformaation Ruotsissa ja Suomessa ilmoittamalla valtiopäivillä, että valtakunnassa saarnataan puhtaasti evankeliumia. Hän takavarikoi kirkon omaisuuden, mutta edisti reformaation kautta esim. suomen kielen kehitystä.

Mikael Agricola toimi käytännössä Suomen reformaation toteuttajana. Hän loi Suomen kirjakielen kirjoittamalla aapisen ja kirkollista kirjallisuutta sekä kääntämällä Uuden testamentin ja osia Vanhasta testamentista suomeksi.

Paavo Ruotsalainen perusti herännäisyyden ja on vaikuttanut voimahahmona tuon liikkeen piirissä. Hänen kotiaan Nilsiässä pidetään eräänä herännäisyyden keskuspaikkana.

7.

Kuvittele, kuinka 1800-luvulla eläneet erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin ja kansalaisjärjestöihin kuuluvat ihmiset suhtautuisivat Suomen nykytilanteeseen. Mistä muutoksista he olisivat ilahuneita ja mistä järkyttyneitä tai hämmentyneitä? Ota huomioon erityisesti elämäntapaan ja uskontoon liittyvät seikat.

- Naisten itsenäinen asema työelämässä ja perheessä?
- Sukupuolivähemmistöt?
- Avioliittokäsityksen muutokset (esim. avoliitto, sukupuolineutraali avioliitto)?
- Uudet uskonnot? Globalisaatio?
- Uskonottomuus?
- Maahanmuutto?
- Maaseudun autioituminen?
- Päihteiden käytön avoimuus? Huumeongelmat?
- Tietotekniikan lisääntyminen? Työn olemuksen muuttuminen ruumiillisesta työstä aivotyöksi? Etätyö? Työajat ja vapaa-aika?